

Törvényhozás előtt

Észrevételek, állásfoglalások

A Népjóléti Minisztérium a gyermekjóléti és gyermekvédelmi törvény előkészítés részeként felkérte a társadalmi szervezeteket, hogy véleményezzék az elkészült törvénykonceptiót. Lapunk azzal is szeretne hozzájárulni a mind szélesebb körű társadalmi vitához, hogy közreadja mindazon szervezetek állásfoglalását, amelyek, felkérésünkre, hozzájárulnak a közléshez. Ezúttal a GYIVI Kamara véleményét jelentetjük meg, mindenféle stílári vagy tartalmi változtatás nélkül. (A szerk.)

A Szociális Tanács ad hoc szakmai bizottságot hozott létre (Győr, Kaposvár, Miskolc, Pécs és Szolnok székhellyel), véleményezte és írásos javaslatot készített Javaslat a gyermekjóléti és gyermekvédelmi törvény elveiről szóló előterjesztésről. A bizottságok szűrt véleményét mellékeljük. Általában 12-22 szakember vett részt I-I bizottsági megbeszélésen. A bizottságok munkájában részt vett: jogász, gyógypedagógus, közgazdász, nevelőszülői felügyelő, önkormányzati főtanácsos, szociális szervező, családgondozó, vezető és beosztott egyaránt.

Kecskeméten f. hó 9-én a bizottságok vezetői és I-I szaktanácsadóból álló munkaértekezlet megvitatta a bizottságok írásos anyagában foglaltakat és azokat kibővítve egységesen foglalt állást az alábbiakban:

1. A koncepció újszerű, a család-, gyermek- és ifjúságvédelmi rendszer reformját tűzte célul. E célt a Javaslat a jelenlegi társadalmi, gazdasági és szociális viszonyok miatt nem valósítja meg.

2. A Javaslat törvényszintű szabályozást igényel, ugyanakkor a törvény normaszövege nem ismert. Következésképpen az állásfoglalás nem mindenben felelhet meg e társadalmi viszonyok jogszabályi rendezésének.

3. A bevezető rész adatai nem minden esetben a tényhelyzetet tükrözi, következtetései hipotézisen alapulnak. Szerkezetileg követi a logikai sorrendet, ugyanakkor egyes elemeket kiemelten is hangsúlyoz, másokat nem, sőt hiányos: megelőző és az utógondozó funkció egysége, a szakellátás és az alapellátás viszonya, a gyermekjóléti ellátás és az ellátási rendszerek összefüggése, a rendszerben dolgozók képzése, a hatósági és az intézményi feladatok összefüggéstelensége.

4. Összemosódik a rendszer identitása a nagy szociálpolitikai-szociális rendszerrel, identitása nem kap hangsúlyt. Nyugtalanító és zavart okoz, hogy a finanszírozás csak feltételezett.

5. Joghézag van a hatályos jogszabályok, valamint az ENSZ Gyermek Jogairól Szóló Egyezményben, az Európai Szociális Chartában foglaltakkal. A Javaslat ezt nem oldja fel, sőt tovább mélyíti az 1991. évi XX. törvény, az 1990. évi LXXV. tv. rendelkezéseivel. Nem teremti meg a feltételeit annak, hogy a GYÉR a köztársasági megbízottak hatósági jogköreit milyen rendszer váltja fel alap- és jogorvoslati fórumon. A bírói út igénybevétele nem szolgálja a gyors és hatékony ügyintézést. A karitatív szolgáltatások differenciálódása és a hatósági eljárások, illetve szolgáltatások hatékonysága nem garantált.

6. A Javaslattartalmát illetően nem az egység jegyében fogalmazódott, hanem a túlszabályozottság mérhető fel. Pl. a közel 20 féle szolgáltatás közül néhányat teljesen önállóvá akarja biztosítani, néhányat pedig ún. ajánlási szinten az önkormányzatok vállalásához kapcsolja.

7. A szolgáltatások hatósági oldalát tekintve a megyében nem lesz olyan, amely képes lenne a javaslat szerint a koordinálásra. Ezért működésképtelenné válik a jelenlegi rendszer, a Javaslatt szerinti hálózat kiépítése pedig nem valósulhat meg, hiszen a jelenlegi rendszer fenntartáshoz viszonyítva a működőképes szolgáltatáshoz többszörös költségvetési előirányzatra van szükség.

8. A megelőző- és védőellátás nem választható el, a támogató ellátás kötelező volta és a védőellátás összefüggéstelen (illetékesség, hatáskör), a tipizálás nem egészítette ki az új modellt, mivel csak hipotézisen alapul, s az elemző-tényfeltáró munka hiányzik, nem képes a társadalmi szükségleteket kielégíteni.

9. A dekoncentrált szerv létrehozását javasoljuk (minisztérium, megyei szervezet és alapellátást biztosító hatóság, melyet háttérintézményi rendszer egészít ki), ugyanakkor az osztott gyámság bevezetésével nem értünk egyet. Ugyanis a gyámhatóságok gyámi jogkörrel ne rendelkezzenek.

10. A GYIVI-k helyett Megyei Gyermekjóléti Igazgatóság létrehozását javasoljuk, mert

- költségkímélő, idő- és élőmunkaerő csökkentő,
- biztosítható a dereguláció,
- adatok regisztrálása, adatszolgáltatás és az információ biztosítható,
- a nevelőszülői hálózat stabilá tehető,
- a megelőző és utógondozó funkció egysége hatékonyabbá válik,
- a dolgozók képzése és továbbképzésére reális lehetőség van,
- az ellenőrzés, a felügyelet és a gazdálkodás minden szinten biztosítható, valamint
- egyes szociális jogköröket is elláthat.

11. A Javaslattban rögzített szolgáltatások nem szolgálják egyértelműen a kiskorúak érdekét, bürokratikus ügyintézés vált ki, a gyors és azonnali intézkedéseket pedig lehetetlenné teszi, személytelen döntést alapoz és tendenciát képez, a felelősség meghatározhatatlanná válik.

12. A Javaslatt szerinti szolgáltatáshoz a pénzügyi forrás nem áll rendelkezésre. Különösen a hatósági és az intézménymunkára, a dolgozói létszám többszörösévé duzzad, ezért a bér és egyéb illetmények fedezete hiányzik. Valamennyi szolgáltatáshoz szükséges pénz a feltételezésen alapul.

13. A Javaslatt, mint munkaokmány dicséretet érdemel újszerűségében és abban, hogy felvállalt egy olyan jogilag túlszabályozott rendszert, melynek valós reformja várat magára, s abban a szakértői bizottság is érdekelt. Az önkormányzatok felelősségét felvállalja abban az esetben is, ha indokolatlanul a jelenleg működő intézményrendszert megszüntet, ez pozitív.

A reform megvalósításában a család-, gyermek- és ifjúságvédelmi rendszer érdekelt, a Kamara szükségesnek tartja. A módosításokkal és a bizottság javaslataival, ha az előterjesztő egyetért, minden fórumon támogatjuk bevezetését. Ugyanakkor a továbbiakban is készek vagyunk a javaslat elkészítésében, a törvény normaszövegének vitájában, valamint felvállaljuk az új modell kikísérletezését is.

A MGYIK kibővített elnöksége 1993. augusztus 16-án megvitatta a gyermekjólét és a gyermekvédelem törvényi szabályozásának koncepciójáról szóló tervezetet és észrevételeit az alábbiak szerint alakította ki:

1. A törvény normaszövegével kapcsolatosan a Szociális Tanács Ügyvivő Testülete már 1993. április 26-án tartott ülésén összegezett szakmai véleményt megküldtük Dr. Kakuszi István helyettes államtitkár úrnak (s most is csatoljuk e kivonatot) azzal a szándékkal, hogy a koncepció elkészítésekor a szakmai állásfoglalást vegyék figyelembe. Ezért a normaszöveggel kapcsolatosan külön Kamarai véleményt nem csatolunk.

Mellékeljük Győr-Moson-Sopron Megyei GYIVI dolgozóinak írásos javaslatait (másolati példányok) azzal a céllal, hogy az elnökség javaslatait is alátámasztják.

2. A koncepció és a törvénytervezet alapvetően nincs összefüggésben (tény, hogy a normaszöveg előbb elkészült, mint a koncepció, s mégis a koncepció nem vette figyelembe az 1992. decemberi és 1993. évi nyilvános normaszöveg vitáján elhangzottakat és a javaslatokat). Jelenleg tudomásunk szerint és birtokunkban van a két törvény normaszöveg (az A: változat a deregulációs bizottság által készített és a B: változat T. Népjóléti Minisztérium tervezete), melyek megítélésünk szerint 70-80 %-ban nincs összhangban.

3. A koncepció a pénzügyi fedezet biztosítását tételezi fel annak ellenére, hogy a törvényi tervezet 5 milliárd forint többlet-forrást tételez fel, s mindezt teszi a koncepció minden alapot nélkülözve. Következésképpen a család-, gyermek- és ifjúságvédelmi rendszerbe tartozó gyermekek érdekét figyelmen kívül hagyja, s az alapvető érvet a gazdaságosságra teszi (egyres tételekből elvesz, pl. családi pótlék megszüntetésével, létszámleépítés figyelembevételével) kiskorúakra és a rendszerben dolgozóakra vonatkozóan egyaránt. Nem számol azzal a ténnyel, hogy minden új elem bevezetése személyi és tárgyi, pénzügyi feltételeket igényel, s a jelenlegi gazdasági helyzet ezt nem teszi lehetővé (vagyis a gazdaság erősödéséhez kellene viszonyítani a koncepciót).

4. A törvénytervezet teljes átdolgozása szükséges, és mindaddig, amíg a gazdasági szféra nem erősödik meg oly mértékben, hogy a végrehajtás biztosítva legyen, nem javasolt annak elfogadása (nem kívánatos helyzet teremődik, mint a szociális igazgatásról és a szociális gondoskodásról szóló törvény esetén).

5. Elfogadhatatlan, hogy e rendszerből mintegy 12 ezer kiskorú kikerül a gondoskodás szférájából, és a gondoskodás helyébe a koncepció nem javasol mást (csak statisztikai adatokkal elemzi a gyermekvédelmet).

6. A helyzetelemző nem ismeri a jelenleg működő gyermekvédelmi rendszert, az új kezdeményezések (több megyében már gyakorlat is van, az ifjúsági törvény, a felsőoktatási törvény, a közoktatásról szóló törvény) alapos és egyben elegendő okot adnak arra, hogy a koncepció komplex módon mutassa be az 1993. év utáni család-, gyermek- és ifjúságvédelmi rendszert. A koncepció ezért nem jelent megoldást az Európai Szociális Charta, az ENSZ Gyermeki jognyilatkozatában foglaltakra sem.

7. Készül az önkormányzati törvény módosítása, az államigazgatási rendszer korszerűsítése és további gazdasági törvénytervezetek, ezért javasolt, hogy a koncepciót készítőket vegyék figyelembe e tervezeteket is (egyeztetés, összhangteremtés).

8. Az intézményrendszer teljes felbontása, megszüntetése helyett a koncepció hosszútávra nem nyújt elfogadható perspektívát. Háttérbe szorítja a nevelői munkát, szakít a 90 éves bevált és állandóan követett gyermek- és ifjúságvédelem tradícióival. Figyelmen kívül hagyja a koncepció, hogy a család-, gyermek- és ifjúságvédelmi gondoskodásban részesített családok (kamarai felmérés) 40 %-a szociális segélyből él (1270 család) és bérjellegű bevételi forrásuk csak 20 %-ánál mérhető fel.

9. A nevelőszülői hálózat a települési önkormányzathoz való letelepítésével nem értünk egyet, mivel a nevelőszülői hálózat az intézményrendszeren belül van (kiválasztás, képzés, továbbképzés, fenntartás, nevelői- oktatói munka segítése, stb.), szakszerűség és a szakmai

hátter az önkormányzatoknál nem biztosítható. Következésképpen visszalépés, visszafejlődés adott a koncepció szerint a nevelőszülői hálózatra vonatkoztatva. Egyetértünk, hogy a nevelőszülői hálózat továbbra is a jelenlegi rendszerben maradjon, és megyei önkormányzati feladatot képezzen.

10. Az fk. bűnözés számának növekedése, a prevenció működő képtelensége a települési önkormányzatoknál szakmailag nem garantálható. Alapozzuk e megállapítást arra is, hogy a szociális tv. gazdasági hátterét nem tudják az önkormányzatok biztosítani, s a gyermekvédelemnek kellene felvállalni ezért pl. a munkanélküliség problematikáját is, a speciális gondoskodást és segélyezést. Ez utóbbira jellemző, hogy már az állami gondoskodásba kerülő kiskorúak 40 %-a anyagi okból kerül e rendszerbe.

11. Kilátástalan és megoldásra nem nyújt alternatívát a kábítószer, az alkohol, a drog és a bűncselekmény előtti család-, gyermek- és ifjúságvédelmi rendszer funkcionáltatására.

12. Az átmeneti szállás működtetését figyelmen kívül hagyja, a kábítószer, a drog, az alkohol elleni megelőző, védő és koordináló feladatokat is.

Ti. A speciális gyermekotthon a fogyatékos vagy fejlődésében egyébként hátráltatott vagy szenvedélybeteg gyermek részére családpótló gondoskodás intézményhálózata hiányzik.

14. A törvény hatálybalépése, ha erre a gazdaság megerősödése hiányában kerül sor, csak lépcsőzetes, legalább 5 éves időtartamot tartunk elfogadhatónak.

Orbán István